

<http://kefad.ahievran.edu.tr>

Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi

ISSN: 2147 - 1037

Akademisyenlerin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Üzerine Bir Araştırma

Erol Turan
Yakup Akyel
Ersan Tolukan

[DOI:10.29299/kefad.2018.20.01.001](https://doi.org/10.29299/kefad.2018.20.01.001)

[Makale Bilgileri](#)

Yükleme:13/06/2018

Düzeltilme:21/11/2018

Kabul:03/01/2019

Özet

Bu çalışma, spor bilimleri fakültelerinde çalışan akademik personelin çalıştıkları kurumlarda sergiledikleri örgütsel vatandaşlık davranışlarını ve bu davranışlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada spor bilimleri fakültelerinde görev yapan akademik personelin örgütsel vatandaşlık düzeylerinin belirlenerek, katılımcıların demografik özelliklerine göre farklılıklar incelenmiştir. Genel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada veri toplama aracı olarak "Örgütsel Vatandaşlık Ölçeği" 170 gönüllü akademisyene uygulanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin öncelikle betimsel istatistikleri (kişi sayısı, minimum, maksimum, ortalama, standart sapma) hesaplanmıştır. Ardından araştırmanın problemleri doğrultusunda verilerin çözümlenmesi gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde akademisyenlerin demografik özelliklerine göre algıladıkları sosyal kaytarma düzeylerine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi ve tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda; nezaket alt boyutu ilk sırada olmak üzere örgütsel vatandaşlık davranışı düzeylerinin yüksek seviyede olduğu ve erkek akademisyenlerin kadın akademisyenlere göre örgütsel erdem düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Akademisyenlerin yaş, cinsiyet, medeni durum, çalışma süresi ve unvan değişkenlerine göre benzer davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Örgüt, Örgütsel vatandaşlık davranışı, Akademik personel

Sorumlu Yazar: Erol Turan, Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Türkiye, eturan@kastamonu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0343-7622

Yakup Akyel, Dr. Öğr. Ü., Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye, yakyel@ahievran.edu.tr. ORCID ID: 0000-0003-3013-2939

Ersan Tolukan, Dr. Öğr. Ü., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye, ersan_et@hotmail.com, ORCID ID: 000-0001-9501-9932

Atf için: Turan, E., Akyel, Y. ve Tolukan, E. (2019) Akademisyenlerin örgütsel vatandaşlık davranışları üzerine bir araştırma, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*,20(1), 1-16.

Giriş

Toplumsal sistemin bir alt sistemi ve toplumun bir projeksiyonu olan örgütler (Özkara, 1999), bireylerin tek başlarına ekonomik olarak gerçekleştiremeyecekleri amaçları gerçekleştirmek için kurulan yapılardır (Ağca ve Ertan, 2008).

Günümüzde örgütlerin en önemli faktörlerinden birisi olan insan kaynakları birimi, insanın kurum için ne kadar önemli bir etken olduğunun kanıtıdır. İnsan kaynağının verimli ve etkili bir biçimde çalışabilmesi için bireyin kurumsal amaç ve değerleri benimsemesi ve örgütsel başarı için sergilediği davranışlar son derece önemli bir etken haline dönüşmüştür.

Örgütlerin hedefledikleri başarıları elde etmeleri, çalışanların biçimsel rol tanımlarının üzerinde gönüllülük esasına dayanan davranışlar sergilemesine bağlıdır. Çalışanlar, üyesi oldukları örgüte kendilerini ne kadar ait hisseder ve örgütün bir parçası olduğuna inanırlarsa bağlılıkları da o kadar güçlü olacaktır. Çalışanların örgütlerine bağlılıkları sonucunda örgütlerine karşı davranışları belirlenir ve bu noktada örgütsel vatandaşlık kavramı ortaya çıkar (Güler, 2013).

Geleceğin bilim insanlarının yetiştirildiği üniversitelerde de örgütsel vatandaşlık davranışı sergilenmesi ile kazanılan gelişim ve değişimin tüm eğitim kurumlarımız ve gençliğimize olacak yararı göz ardı edilemez. Bu sebeple araştırmacılar üniversiteleri daha iyi işlev gören, amaçlarını daha etkili ve verimli gerçekleştiren örgütler biçimine dönüştürmek için yeni yaklaşımlar ve metotlar geliştirme çabalarına devam etmektedirler. Bu noktadan hareketle, araştırmada spor bilimleri fakültelerinde görev yapan akademik personelin örgütsel vatandaşlık düzeyleri ve buna ilişkin bazı demografik değişkenler incelenecektir.

Örgütsel Vatandaşlık

Örgütsel vatandaşlık davranışı terimini ilk olarak literatüre geçiren kişi olan Organ'a (1988) göre örgütsel vatandaşlık davranışı; resmi ödül sistemi içinde doğrudan yer almayan veya belirlenmemiş ve bir bütün olarak örgüte katkı sağlayan gönüllü veya ekstra gerçekleştirilen davranışlardır. Bu davranışlar, iş tanımı içinde yapılması zorunlu kılınmayan ve tamamen kişinin kendi seçimiyle gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmediği zaman ceza almayacağı davranışlardır (Bingöl, Naktiyok ve İşcan, 2003).

Rol tanımlamasında ve herhangi bir yaptırımı olmayan, örgüt açısından fayda sağlayan davranışlar, çalışanların yapmakla yükümlü oldukları bazı davranışlardan nitelik olarak farklılık göstermektedir. Bu kavram, ödüllendirme mekanizması dikkate alınmaksızın, örgütün fonksiyonlarının etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine katkı sağlayan, gönüllülük esaslı birey davranışı olarak da tanımlanmıştır (Çankır, 2017).

Örgütsel vatandaşlık davranışları özellikle yöneticilerin zaman ve enerjilerini örgütte daha öncelikli ve önemli faaliyetlerde kullanabilmelerine olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda bireyin biçimsel iş gereklerinin dışındadır ve örgütün etkin faaliyet göstermesinde önemli bir yere sahiptir (Akbaş, 2011).

Brightman ve Moran'a (1999) göre, yöneticilerin daha fazla rekabetçi avantaj elde etmek için, çalışanların katılımına ve örgütsel vatandaşlık davranışları olan gereksinimleri artmaktadır. Örgütsel vatandaşlık davranışının örgütte yaygınlaştırılması için, örgütsel süreçlerde, sistemlerde, iyileştirmeler ve geliştirmeler gerekmektedir.

Örgütsel vatandaşlık davranışı kavramını literatüre kazandıran Organ, 1988 yılında yazdığı eserinde, örgütsel vatandaşlık davranışının özgecilik, vicdanlılık, sportmenlik (centilmenlik), nezaket ve örgütsel erdem olmak üzere beş boyuttan oluştuğunu ortaya koymuştur (Baykal ve diğerleri., 2011).

Özgecilik, örgütle ilgili görevlerde ve sorunlarda diğer örgüt üyelerine yardım etme davranışıdır (Bell ve Mengüç, 2002). Sportmenlik, örgüt içinde bireyler arasında gerginlik yaratacak her türlü olumsuzlukları tolere etme anlamına gelmektedir (Özdevecioğlu, 2003). Örgütsel erdem, örgütün gelişimine destek olma, toplumsal vatandaşlığın gelişmesinde rol oynayan demokratik bilince varmanın örgütteki boyutudur (Bingöl ve diğerleri., 2003). Diğer çalışanların işle ilgili sorunlarla karşılaşmasını engelleme davranışları nezaket boyutunun altında yer alır. Vicdanlılık; çalışanların gönüllü olarak, kendilerinden beklenenin üzerindeki davranışlarını içermektedir (Yoon ve Suh, 2003).

Kısaca örgüt içi ilişkilerin sağlıklı olabilmesi, belirlenen amaçlara ulaşılabilmesi ve örgütün varlığını devam ettirebilmesi için kişilerin rol gereklerini yerine getirmesinin yanı sıra rol gereklerinin ötesinde yenilikçi ve kendiliğinden harekete geçme ve faaliyette bulunmalar› gerekmektedir, başka bir deyişle örgütsel vatandaşlık davranışları sergilemeleri gerektiği vurgulanmaktadır (İşbası, 2000).

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın desenine, araştırma grubuna, verilerin toplanmasına ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmanın amacı üniversitelerin spor bilimleri fakültelerinde görev yapan akademik personelin örgütsel vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi, personelin demografik özelliklerine göre örgütsel vatandaşlık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırma genel tarama modelinde desenlenmiştir. Tarama araştırmaları, bir gruba ait özelliklerin betimlendiği çalışmalardır (Fraenkel ve Wallen, 2009).

Araştırma kapsamında akademik personelin örgütsel vatandaşlık düzeyleri bağımlı; demografik değişkenleri de bağımsız değişkenler olarak tanımlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde Ankara ilinde yer alan üniversitelerin spor bilimleri fakültelerinde görev yapmakta olan 298 akademik personel oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde öncelikle evrenden ulaşılması gereken asgari sayı Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2012) tarafından önerilen Şekil 1'deki eşitlik 1. belirlenmiştir.

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}}$$

Şekil 1. Sürekli değişkenlerde örneklem büyüklüğü tahmini

Eşitlikte yer alan $n_0 = (t^2PQ)/d^2$ eşitliği ile hesaplanmakta ve p anlamlılık değeri 0,05 alındığında, $pq=0,25$ olacağından ve tabloda karşılık gelen t değeri 1,96 olduğundan 0,05 anlamlılık düzeyinde $n_0=384,16$ olarak hesaplanmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri., 2012).

Evren sayısı ve hesaplanan değerler eşitlikte yerine konulmuş ve Şekil 2'de görülen eşitlik 2 elde edilmiştir.

$$n = \frac{384,16}{1 + \frac{384,16}{298}}$$

Şekil 2. Araştırma kapsamında hesaplanan örneklem büyüklüğü tahmini

Eşitlik 2 ile gerçekleştirilen hesaplama sonucunda en az 170 akademik personelin Ankara ilinde görev yapan akademisyenleri temsil ettiği belirlenmiştir. Örneklem sayısının tespit edilmesinin ardından örneklemin evreni temsil etmesi amacıyla tabakalı örnekleme yöntemine dayalı seçim yapılmıştır. Farklı akademik unvanlarda ve farklı üniversitelerde görev yapan kişiler, araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan akademisyenlerin %23,5'i (n=40) Ankara Üniversitesinde, %17,6'sı (n=30) Hacettepe Üniversitesinde, %41,2'si (n=70) Gazi Üniversitesinde, %8,8'i (n=15) ODTÜ'de, %8,8'i (n=15) de Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde görev yapmaktadır.

Araştırmaya katılan akademik personelin demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan akademik personelin demografik özelliklerine göre dağılımları

Değişkenler	Kategoriler	f	%
Çalışma süresi	1-2 yıl	40	23,5
	3-8 yıl	33	19,4
	9-14 yıl	45	26,5
	15 yıl ve üzeri	52	30,6
Cinsiyet	Kadın	30	17,6
	Erkek	140	82,4
Yaş	26-35 yaş	68	40,0
	36-45 yaş	75	44,1
	45 yaş ve üzeri	27	15,9
Medeni durum	Evli	133	78,2
	Bekar	37	21,8
Unvan	Öğretim üyesi	72	42,4
	Öğretim elemanı	98	82,4

Tablo 1’de yer alan bilgiler doğrultusunda araştırmaya katılan akademik personelin %23,5’inin (n=40) 1-2 yıl, %19,4’ünün (n=33) 3-8 yıl, %26,5’inin (n=45) 9-14 yıl, %30,6’sının (n=52) 15 yıl ve üzeri kıdeme sahip olduğu görülmektedir. Akademisyenlerin %17,6’sının (n=30) kadın, %82,4’ünün (n=140) erkek olduğu belirlenmiştir. Akademik personelin %40,0’ünün (n=68) 26-35 yaşında, %44,1’inin (n=75) 36-45 yaşında, %15,9’unun (n=27) 45 yaş ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan akademik personelin %42,4’ü (n=72) profesör, doçent, doktor öğretim üyesi unvanlarında görev yapmaktadır. Katılımcıların %82,4’ünün (n=98) ise öğretim görevlisi veya araştırma görevlisi olarak çalıştığı belirlenmiştir.

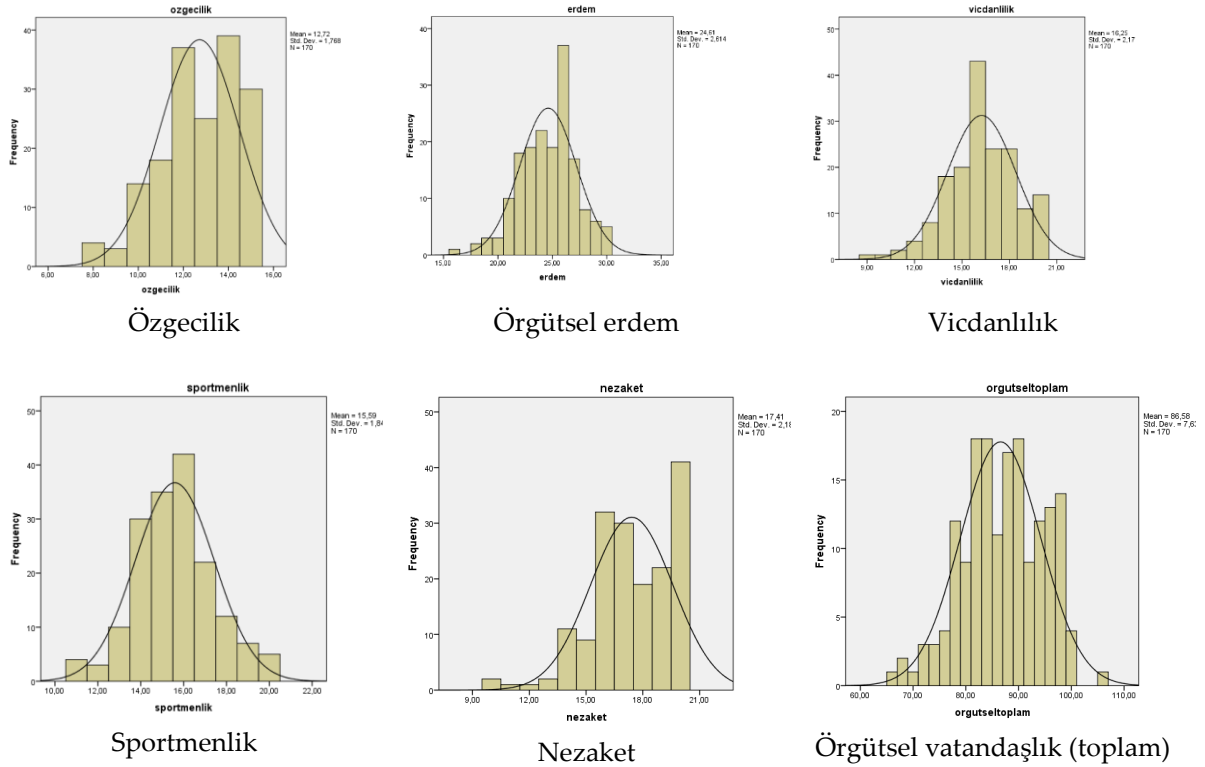
Verilerin Toplanması

Spor bilimleri fakültesinde görev yapan akademik personelin örgütsel vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Özaslan, Acar ve Acar (2009) tarafından geliştirilen Örgütsel Vatandaşlık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte 5’li Likert tipinde derecelendirilmiş 21 madde bulunmaktadır. Maddeler beş alt boyutta toplanmıştır: özgecilik, örgütsel erdem, vicdanlılık, sportmenlik ve nezaket.

Ölçek maddelerine verilen cevapların güvenilirliğinin tespit edilmesi amacıyla hesaplanan Cronbach alfa katsayısı 0,720 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma kapsamında spor bilimleri fakültesinde görev yapan 170 akademik personelin görüşü alınmıştır. Akademik personelin ölçek maddelerine vermiş oldukları cevapların güvenilirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır, katsayı 0,781 olarak bulunmuştur. Kalaycı (2009) alfa katsayısının 0,60’ın üzerinde hesaplanması durumunda ölçek maddelerine verilen cevapların oldukça güvenilir olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan akademisyenlerin örgütsel vatandaşlık ölçeği maddelerine güvenilir cevaplar verdikleri belirlenmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesi aşamasında ilk olarak akademisyenlerden elde edilen veriler, SPSS 23.0 programına aktarılmıştır. Veri setinde eksik/hatalı veri girişi olmadığı belirlendikten sonra, z istatistiği hesaplanarak tek değişkenli uç değer olmadığı belirlenmiştir. Veri setinin dağılımının belirlenmesi amacıyla çarpıklık ve basıklık katsayısı hesaplanmış, histogram grafiklerinden yararlanılmıştır. Hesaplanan çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Histogram grafikleri Şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3. Örgütsel vatandaşlık ölçeğinden elde edilen puanlara yönelik oluşturulan histogram grafikleri

Hesaplanan değerler ve histogram grafikleri incelendiğinde akademik personelin hem örgütsel vatandaşlık toplam hem de alt boyutlarındaki puanlarının normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Verilerin çözümlemesinde ilişkisiz ölçümlerde t testi ve tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) hesaplanmıştır. Anlamlılık p değeri 0,05 kabul edilmiştir.

Bulgular

Spor bilimleri fakültesinde görev yapan akademik personelin örgütsel vatandaşlık düzeyleri nasıldır?

Akademisyenlerin örgütsel vatandaşlık ölçeğine vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda betimsel istatistikler hesaplanmış, sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Akademisyenlerin örgütsel vatandaşlık düzeylerine yönelik hesaplanan betimsel istatistikler

Ölçek	N	En düşük	En yüksek	\bar{X}	S_x
Özgecilik	170	8,00	15,00	12,72	1,77
Örgütsel erdem	170	16,00	30,00	24,61	2,61
Vicdanlılık	170	9,00	20,00	16,25	2,17
Sportmenlik	170	11,00	20,00	15,59	1,85
Nezaket	170	10,00	20,00	17,41	2,18
Örgütsel vatandaşlık (toplam)	170	66,00	105,00	86,58	7,63

Tablo 2’deki bilgiler incelendiğinde, araştırmaya katılan akademisyenlerin özgecilik boyutundan almış oldukları puanların 8,00 ile 15,00 arasında değişiklik gösterdiği, ortalamasının 12,72 ($\pm 1,77$) olarak hesaplandığı tespit edilmiştir.

Spor bilimleri fakültesinde görev yapan akademik personelin örgütsel erdem alt boyutundan almış oldukları puanların 16,00 ile 30,00 arasında farklılık gösterdiği, ortalamasının 24,61 ($\pm 2,61$) olarak hesaplandığı belirlenmiştir.

Akademik personelin vicdanlılık alt boyutundaki puanlarının 9,00 ile 20,00 arasında değiştiği, ortalamasının 16,25 ($\pm 2,17$) olduğu saptanmıştır. Spor bilimleri fakültelerinde görev yapmakta olan akademisyenlerin sportmenlik boyutundan almış oldukları puanların 11,00 ile 20,00 arasında farklılık gösterdiği, ortalamasının 15,59 ($\pm 1,85$) olarak hesaplandığı belirlenmiştir. Akademisyenlerin nezaket alt boyutundaki puanlarının 10,00 ile 20,00 arasında değişiklik gösterdiği, ortalamasının 17,41 ($\pm 2,18$) olarak hesaplandığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan akademik personelin örgütsel vatandaşlık ölçeğinden almış oldukları puanların 65,00 ile 105,00 arasında farklılık gösterdiği, ortalamasının 86,58 ($\pm 7,63$) olarak hesaplandığı belirlenmiştir.

Örgütsel vatandaşlık ölçeğinde yer alan boyutlardaki madde sayısı farklıdır, bu nedenle ortalama puanlar arasında karşılaştırma kolaylığı için her bir boyutun ortalama değeri boyutta yer alan madde sayısına oranlanmıştır. Sonuçlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Akademisyenlerin örgütsel vatandaşlık düzeylerine yönelik hesaplanan betimsel istatistikler-madde bazında

Ölçek	N	Madde sayısı	\bar{X}	Madde bazında \bar{X}
Özgecilik	170	3	12,72	4,2
Örgütsel erdem	170	6	24,61	4,1
Vicdanlılık	170	4	16,25	4,1
Sportmenlik	170	4	15,59	3,9
Nezaket	170	4	17,41	4,4
Örgütsel vatandaşlık (toplam)	170	21	86,58	4,1

Tekin (2002), 1-5 ranjındaki puanlarda 1-2,3 arasındaki puanların düşük; 2,3-3,7 arasındaki puanların orta; 3,7-5,00 arasındaki puanların yüksek olduğunu ifade etmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda spor bilimleri fakültesinde görev yapan akademik personelin özgecilik, örgütsel erdem, vicdanlılık, sportmenlik, nezaket ve örgütsel vatandaşlık düzeylerinin genel olarak yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Spor bilimleri fakültesinde görev yapan akademik personelin örgütsel vatandaşlık düzeyleri demografik özelliklerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Akademisyenlerin çalışma süresine, cinsiyetine, yaşına, medeni durumuna, sendika üyeliğinin olma durumuna ve akademik unvanına göre örgütsel vatandaşlık düzeyinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 4 ve Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Akademisyenlerin çalışma sürelerine göre örgütsel vatandaşlık düzeylerine yönelik hesaplanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Ölçek boyutları	Çalışma süresi	N	\bar{X}	SS	sd	F	p
Özgecilik	1-2 yıl	40	12,45	1,62	3 (169)	1,195	0,313
	3-8 yıl	33	12,39	2,03			
	9-14 yıl	45	12,98	1,95			
	15 yıl ve üzeri	52	12,90	1,51			
Örgütsel erdem	1-2 yıl	40	24,75	2,46	3 (169)	1,161	0,326
	3-8 yıl	33	24,94	3,06			
	9-14 yıl	45	24,89	2,27			
	15 yıl ve üzeri	52	24,06	2,69			
Vicdanlılık	1-2 yıl	40	16,33	1,58	3 (169)	1,077	0,360
	3-8 yıl	33	16,64	2,03			
	9-14 yıl	45	16,38	2,46			
	15 yıl ve üzeri	52	15,83	2,37			
Sportmenlik	1-2 yıl	40	15,78	1,54	3 (169)	0,253	0,859
	3-8 yıl	33	15,64	2,10			
	9-14 yıl	45	15,56	1,95			
	15 yıl ve üzeri	52	15,44	1,84			
Nezaket	1-2 yıl	40	17,58	2,15	3 (169)	0,895	0,445
	3-8 yıl	33	17,82	1,94			
	9-14 yıl	45	17,04	2,55			
	15 yıl ve üzeri	52	17,35	2,01			
	1-2 yıl	40	86,88	6,86			

Örgütsel vatandaşlık (toplam)	3-8 yıl	33	87,42	8,54	3 (169)	0,468	0,705
	9-14 yıl	45	86,84	8,36			
	15 yıl ve üzeri	52	85,58	7,02			

Tablo 4'te görüldüğü gibi spor bilimleri fakültesinde görev yapan akademik personelin mesleki kıdemlerine göre özgeciliğe ($F_{(3,169)}=1,195$; $p>0,05$), örgütsel erdem ($F_{(3,169)}=1,161$; $p>0,05$), vicdanlılık ($F_{(3,169)}=1,077$; $p>0,05$), sportmenlik ($F_{(3,169)}=0,253$; $p>0,05$), nezaket ($F_{(3,169)}=0,895$; $p>0,05$) ve örgütsel vatandaşlık düzeylerinin ($F_{(3,169)}=0,468$; $p>0,05$) anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Başka bir anlatımla 1-2 yıldır, 3-8 yıldır, 9-14 yıldır, 15 yıl ve üzeri bir süredir çalışan akademisyenlerin örgütsel vatandaşlık düzeylerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Tablo 5. Akademisyenlerin yaşlarına göre örgütsel vatandaşlık düzeylerine yönelik hesaplanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Ölçek boyutları	Yaş	N	\bar{X}	SS	sd	F	p
Özgeciliğe	26-35 yaş	68	12,54	1,87			
	36-45 yaş	75	12,80	1,63	2 (169)	0,593	0,554
	46 yaş ve üzeri	27	12,93	1,90			
Örgütsel erdem	26-35 yaş	68	25,09	2,56			
	36-45 yaş	75	24,51	2,48	2 (169)	2,883	0,059
	46 yaş ve üzeri	27	23,70	2,91			
Vicdanlılık	26-35 yaş	68	16,38	1,84			
	36-45 yaş	75	16,33	2,41	2 (169)	1,160	0,316
	46 yaş ve üzeri	27	15,67	2,22			
Sportmenlik	26-35 yaş	68	15,97	1,81			
	36-45 yaş	75	15,23	1,81	2 (169)	2,965	0,054
	46 yaş ve üzeri	27	15,63	1,92			
Nezaket	26-35 yaş	68	17,63	2,07			
	36-45 yaş	75	17,24	2,33	2 (169)	0,594	0,553
	46 yaş ve üzeri	27	17,33	2,06			
Örgütsel vatandaşlık (toplam)	26-35 yaş	68	87,62	7,34			
	36-45 yaş	75	86,11	7,88	2 (169)	1,180	0,310
	46 yaş ve üzeri	27	85,26	7,60			

Tablo 5'te yer alan bilgiler incelendiğinde akademik personelin yaşlarına göre özgeciliğe ($F_{(2,169)}=0,593$; $p>0,05$), örgütsel erdem ($F_{(2,169)}=2,883$; $p>0,05$), vicdanlılık ($F_{(2,169)}=1,160$; $p>0,05$), sportmenlik ($F_{(2,169)}=2,965$; $p>0,05$), nezaket ($F_{(2,169)}=0,594$; $p>0,05$) ve örgütsel vatandaşlık düzeylerinin ($F_{(2,169)}=1,180$; $p>0,05$) anlamlı bir değişiklik göstermediği saptanmıştır. 26-35 yaşındaki, 36-45 yaşındaki, 46 yaş ve üzerindeki akademik personelin örgütsel vatandaşlık düzeylerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 6. Akademisyenlerin medeni durumlarına göre örgütsel vatandaşlık düzeylerine yönelik hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları

Ölçek boyutları	Medeni durum	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Özgecilik	Evli	133	12,77	1,80	168	0,793	0,429
	Bekar	37	12,51	1,66			
Örgütsel erdem	Evli	133	24,44	2,66	168	1,670	0,097
	Bekar	37	25,24	2,36			
Vicdanlılık	Evli	133	16,26	2,30	168	0,183	0,855
	Bekar	37	16,19	1,66			
Sportmenlik	Evli	133	15,48	1,92	168	1,436	0,153
	Bekar	37	15,97	1,54			
Nezaket	Evli	133	17,35	2,22	168	0,660	0,510
	Bekar	37	17,62	2,07			
Örgütsel vatandaşlık (toplam)	Evli	133	86,31	7,94	168	0,868	0,386
	Bekar	37	87,54	6,41			

Tablo 6'da yer alan bilgiler doğrultusunda araştırmaya katılan akademisyenlerin özgecilik ($t_{(168)}=0,793$; $p>0,05$), örgütsel erdem ($t_{(168)}=1,670$; $p>0,05$), vicdanlılık ($t_{(168)}=0,183$; $p>0,05$), sportmenlik ($t_{(168)}=1,436$; $p>0,05$), nezaket ($t_{(168)}=0,660$; $p>0,05$) ve örgütsel vatandaşlık ($t_{(168)}=0,868$; $p>0,05$) düzeylerinin medeni durumlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermediği saptanmıştır.

Tablo 7. Akademisyenlerin cinsiyetlerine göre örgütsel vatandaşlık düzeylerine yönelik hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları

Ölçek boyutları	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Özgecilik	Kadın	40	12,57	1,91	168	0,514	0,608
	Erkek	130	12,75	1,74			
Örgütsel erdem	Kadın	40	23,73	2,60	168	2,048	0,042*
	Erkek	130	24,80	2,59			
Vicdanlılık	Kadın	40	15,77	1,89	168	1,339	0,182
	Erkek	130	16,35	2,22			
Sportmenlik	Kadın	40	15,60	1,61	168	0,038	0,969
	Erkek	130	15,59	1,90			
Nezaket	Kadın	40	16,97	1,83	168	1,233	0,219
	Erkek	130	17,51	2,25			
Örgütsel vatandaşlık (toplam)	Kadın	40	84,63	7,50	168	1,543	0,125
	Erkek	130	86,99	7,62			

Tablo 7'de yer alan bilgiler incelendiğinde spor bilimleri fakültesinde görev yapan akademik personelin cinsiyetine göre özgecilik ($t_{(168)}=0,514$; $p>0,05$), vicdanlılık ($t_{(168)}=1,339$; $p>0,05$), sportmenlik ($t_{(168)}=0,038$; $p>0,05$), nezaket ($t_{(168)}=1,233$; $p>0,05$) ve örgütsel vatandaşlık ($t_{(168)}=1,543$; $p>0,05$)

düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Başka bir deyişle kadın ve erkek akademisyenlerin söz konusu örgütsel vatandaşlık boyutlarındaki puanlarının benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Bununla birlikte akademisyenlerin cinsiyetlerine göre örgütsel erdem düzeylerinin benzerlik göstermediği saptanmıştır ($t_{(168)}=2,048$; $p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde erkek akademik personelin ($24,80\pm2,59$); kadın akademisyenlere göre ($23,73\pm2,60$) örgütsel erdem düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. Akademisyenlerin unvanlarına göre örgütsel vatandaşlık düzeylerine yönelik hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları

Ölçek boyutları	Unvan	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Özgecilik	Öğretim üyesi	72	12,99	1,82	168	1,706	0,090
	Öğretim elemanı	98	12,52	1,71			
Örgütsel erdem	Öğretim üyesi	72	24,57	2,69	168	0,180	0,857
	Öğretim elemanı	98	24,64	2,57			
Vicdanlılık	Öğretim üyesi	72	16,60	2,35	168	1,816	0,071
	Öğretim elemanı	98	15,99	2,00			
Sportmenlik	Öğretim üyesi	72	15,53	2,03	168	0,365	0,716
	Öğretim elemanı	98	15,63	1,71			
Nezaket	Öğretim üyesi	72	17,49	2,19	168	0,380	0,705
	Öğretim elemanı	98	17,36	2,18			
Örgütsel vatandaşlık (toplam)	Öğretim üyesi	72	87,17	7,93	168	0,864	0,389
	Öğretim elemanı	98	86,14	7,41			

Tablo 8’de yer alan bilgiler doğrultusunda akademik personelin akademik unvanlarına göre özgecilik ($t_{(168)}=1,706$; $p>0,05$), örgütsel erdem ($t_{(168)}=0,180$; $p>0,05$), vicdanlılık ($t_{(168)}=1,816$; $p>0,05$), sportmenlik ($t_{(168)}=0,365$; $p>0,05$), nezaket ($t_{(168)}=0,380$; $p>0,05$) ve örgütsel vatandaşlık ($t_{(168)}=0,864$; $p>0,05$) düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Diğer bir anlatımla öğretim üyesi ve öğretim elemanlarının örgütsel vatandaşlık düzeylerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmadan elde edilen veriler ışığında; üniversitelerin spor bilimleri fakültelerinde görev yapan akademik personelin örgütsel vatandaşlık davranışı ölçeğine ait alt boyutları ve geneline ilişkin ortalama sonuçlarına göre, akademisyenlerin “özgecilik” ($\bar{X}=4,2$), “örgütsel erdem” ($\bar{X}=4,1$), “vicdanlılık” ($\bar{X}=4,1$), “sportmenlik” ($\bar{X}=3,9$), “nezaket” ($\bar{X}=4,4$) ve genel olarak örgütsel vatandaşlık davranış ($\bar{X}=4,1$) düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Tespit edilen bu sonuçla spor bilimleri fakültelerinde görev yapan akademisyenlerin örgütsel vatandaşlık düzeylerini gösteren davranışları yüksek düzeyde sergilediklerini aynı zamanda alt boyutlar incelendiğinde en çok “nezaket” ($\bar{X}=4,4$) alt boyutu davranışlarını sergiledikleri belirtilebilir. Başka bir ifadeyle akademisyenlerin kendi isteklerince örgütsel verimliliği artırıcı çalışmalarda buldukları ve çalışma arkadaşlarıyla işle ilgili devamlı iletişim halinde oldukları bunda görev yaptıkları işin niteliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Örgütsel vatandaşlık davranışı, çalışanların yardımlaşma eğilimini ve bilgi paylaşımını artırmakta, sorumluluk duygusunu geliştirmekte ve çalışanların pozitif tutum ve düşüncelere sahip olmalarıyla örgüt içinde bireylerin başarı düzeyini etkilemektedir (Özdevecioğlu, 2003).

İlgili literatürde Baykal ve diğerleri. (2011) akademisyenlerin örgütsel davranışları üzerine yaptıkları araştırmada çalışmamızla benzer şekilde çalışma arkadaşlarını işle alakalı bilgilendirmeye dayanan nezaket boyutunu diğer boyutlardan daha yüksek bularak beklenen bir durum olduğunu ifade etmişlerdir.

Çalışanların, diğerlerini ilgilendiren konulardaki olası problemler konusundaki tespitlerini arkadaşlarına iletmesi, kendi işiyle ilgili ortaya çıkan değişimleri önceden arkadaşlarına bildirmesi, nezaket davranışının kapsamı alanındadır (Gürbüz, 2006).

Akademisyenlerin yaş değişkenine ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda boyutlar arasında herhangi bir farklılık tespit edilmemiş ancak ortalama puanlara bakıldığında yaş ortalamasının yükseldikçe örgütsel vatandaşlık düzeyi puanlarının da azaldığı görülmektedir. Anlamli olmamakla beraber puanlar arasındaki bu farklılığın akademisyenlerin yaşlarının ilerledikçe çalışanların sağduyularına bağlı, örgütün çalışma ahengini düzenleyen olumlu ve rol fazlası davranışlarda azalma görülebileceği söylenebilir.

Başaran (2016) akademisyenlerde örgütsel vatandaşlık ile yaş arasındaki ilişkiye bakmış sadece özgecilik alt boyutunda anlamlı farklılık tespit etmiştir. Puanlar arası karşılaştırmaya bakıldığında araştırmamızla benzer şekilde yaş ortalamasının yükseldikçe örgütsel vatandaşlık düzeyinin azaldığı görülmektedir.

Katılımcıların medeni durumlarına ilişkin “Örgütsel Vatandaşlık” ölçeğinin alt boyutları ve genel ortalama puanları incelendiğinde; bekar yöneticilerin ($\bar{X}=87,5$), evlilere göre ($\bar{X}=86,3$) yüksek bir ortalamaya sahip olduğu fakat ($t_{(168)}=0,868$; $p>0,05$) medeni durum değişkeni açısından, anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç ilgili literatürle de paralellik arz etmektedir (Akyel, 2011; Baykal ve diğerleri., 2011; Gündüz, 2008; Şahin, Akyel ve Çolakoğlu, 2013).

Cinsiyet değişkenine yönelik yapılan analiz sonuçlarına göre; kadın ve erkek akademik personelin özgeciliği, vicdanlılık, sportmenlik, nezaket ve örgütsel vatandaşlık düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Yalnız örgütsel erdem alt boyutunda erkek akademisyenlerin lehine anlamlı farklılık saptanmış, erkek akademik personelin ($24,80\pm 2,59$); kadın akademisyenlere göre ($23,73\pm 2,60$) örgütsel erdem düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında erkek akademisyenlerin örgütsel faaliyetlere gönüllü olarak daha çok katıldıkları, inisiyatif ve sorumluluk aldıkları söylenebilir. Kadın akademisyenlerin örgütsel vatandaşlık davranışlarını daha az sergilemelerinin sebebini ise ailesel rollerinden ve bu sebepten doğan yoğunluklarından kaynaklandığı belirtilebilir. Nitekim, Çetin, Korkmaz ve Çakmakçı (2012) erdemli olma boyutunda erkeklerin daha eğilimli olduğunu saptamışlardır. İlgili literatür incelendiğinde de araştırma sonucuna benzer şekilde sonuçlar olduğu ifade edilebilir (Sökmen ve Boylu, 2011; Uslu, Balcı ve Uslu, 2012; Yıldırım, 2012).

Akademisyenlerin unvanlarına göre örgütsel vatandaşlık düzeylerine yönelik hesaplanan test sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamış, öğretim üyesi ve öğretim elemanlarının örgütsel vatandaşlık düzeylerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan akademisyenlerin çalışma sürelerine ilişkin hesaplanan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre örgütsel vatandaşlık düzeyinin anlamlı bir fark göstermediği, yani çalışma süreleri farklı olan akademisyenlerin örgütsel vatandaşlık düzeylerinin eşit seviyede çıktığı görülmüştür. Tespit edilen bu sonuç ilgili literatürle (Güler, 2013; Kalaycı 2009; Yıldırım, Uzun ve Yıldırım, 2012; Yücel ve Samancı, 2009) farklılık göstermektedir.

Bu bilgilerden hareketle; Ankara ilinde yer alan üniversitelerin spor bilimleri fakültelerinde görev yapan akademisyenlerin nezaket alt boyutu ilk sırada olmak üzere örgütsel vatandaşlık davranışı düzeylerinin yüksek seviyede olduğu ve erkek akademisyenlerin kadın akademisyenlere göre örgütsel erdem düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle personelinin örgütsel vatandaşlık düzeylerini yüksek seviyede tutmak isteyen kurum yöneticileri, çalışanlarının aralarında iletişimi, koordinasyonu ve yardımlaşmayı artırıcı çalışmaya motive edecek hizmet içi faaliyetlerde bulunmalıdır.

Kaynakça

- Ağca, V. ve Ertan, H. (2008). Çalışanların örgütsel bağlılıklarının demografik özelliklerine bağlı olarak değişmesi: Antalya'da beş yıldızlı otellerde bir inceleme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 389-408.
- Akbaş, T. T. (2011). Algılanan kişi-örgüt uyumunun örgütsel vatandaşlık davranışları üzerindeki etkisi: Görgül bir araştırma. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 55-77.
- Akyel, Y. (2011). *Örgütsel vatandaşlık ve duygusal zekâ davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Spor yönetiminde GSGM ve özerk spor federasyonları örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Başaran, G. (2016). *Algılanan örgüt içi iletişimin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etkisi: Giresun üniversitesi akademik personele yönelik bir uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Avrasya Üniversitesi, Trabzon.
- Baykal, Ü., Altuntaş, S., Öztürk, H., Sökmen, S., İntepeler, Ş. S. ve Kantek, F. (2011). Akademisyen hemşirelerin örgütsel vatandaşlık davranışları ve etkileyen faktörler. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi (HEAD)*, 8(3), 52-58.
- Bell, S. J. ve Mengüç, B. (2002). The employee-organization relationship, organizational citizenship behaviors and superior service quality. *Journal of Retailing*, 78 (2), 131-146. [https://doi.org/10.1016/S0022-4359\(02\)00069-6](https://doi.org/10.1016/S0022-4359(02)00069-6).
- Bingöl, D., Naktiyok, A. ve İşcan, Ö. F. (2003). Dönüştürücü liderliğin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerine etkisi. İçinde Çonkar, K., Değirmendereli, A. ve Kurt, M. (Ed.), *11. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı* (ss. 491- 508). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Brighman, B. K. ve Moran, J. W. (1999). Building organizational citizenship. *Management Decision*, 37(9), 678-685. <https://doi.org/10.1108/00251749910298968>
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çankır, B. (2017). Akademisyenlerde tükenmişliğin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerine etkisi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(29), 193-209.
- Çetin, Ş., Korkmaz, M., ve Çakmakçı, C. (2012). Dönüşümsel ve etkileşimsel liderlik ile lider-üye etkileşiminin öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(1), 7-36.
- Fraenkel, J. R ve Wallen, N. E (2009). *How to design and evaluate research in education* (7th Ed). New York: McGraw-hill.

- Güler, N. (2013). *Üniversite çalışanlarında örgütsel vatandaşlık davranışı: Gazi üniversitesinde bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gündüz, G. (2008). *İşletmelerde kurumsallaşma uygulamalarına yönelik çalışan tutumlarının örgütsel vatandaşlık ile ilişkisine yönelik bir uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Gürbüz, S. (2006). Örgütsel vatandaşlık davranışı ile duygusal bağlılık arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 48-75.
- İşbası, J. (2000). *Çalışanların yöneticilerine duydukları güvenin ve örgütsel adalete ilişkin algılamalarının örgütsel vatandaşlık davranışlarının oluşumundaki rolü: Bir turizm örgütünde uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS uygulamaları: Çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Organ, D. W. (1988). *Organizational citizenship behavior: the good soldier syndrome*. California: Lexington Books.
- Özaslan, B. Ö., Acar, A. B. ve Acar, A. C. (2009). Duygusal zekâ ve örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi-Yönetim*, 20(64), 98-111.
- Özdevecioğlu, M. (2003). Örgütsel vatandaşlık davranışı ile üniversite öğrencilerinin bazı demografik özellikleri ve akademik başarıları arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 117-135.
- Sökmen, A. ve Boylu, Y. (2011). Örgütsel vatandaşlık davranışı cinsiyete göre farklılık gösterir mi? Otel işletmeleri açısından bir değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 147-163.
- Şahin, M. Y., Akyel, Y. ve Çolakoğlu, T. (2013). Örgütsel vatandaşlık: kamu ve bağımsız spor örgütleri yöneticileri üzerine bir araştırma. *International Journal of Social Science*, 6(8), 1067-1083. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2014>
- Tekin, H. (2002). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Uslu, B., Balcı, E. ve Uslu, A. (2012). İlköğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 13-24.
- Yıldırım, I. (2012). Developing a scale for self-efficacy of physical education teachers. *Energy Education Science and Technology Part B-Social and Educational Studies*, 4(3), 1491-1500.
- Yıldırım, Y., Uzum, H. ve Yıldırım, I. (2012). An examination of physical education teachers in terms of their organizational citizenship behaviors and organizational loyalty according to some

demographic variables. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 47, 2146-2156.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.964>.

Yoon, M. H. ve Suh, J. (2003). Organizational citizenship behavior and service quality as external effectiveness of contact employees. *Journal of Business Research*, 56 (8), 597-611.
[https://doi.org/10.1016/S0148-2963\(01\)00290-9](https://doi.org/10.1016/S0148-2963(01)00290-9)

Yücel, C. ve Samancı, G. (2009). Örgütsel güven ve örgütsel vatandaşlık davranışı. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 113-132.